

לימוד היומי דקהילתנו

יום	יום לחדש	ליקוטי מוה"ר	ליקוטי הלכות	משנה ברורה	שבת הרי"ן	שולחן ערוך אבן עזר
שבת	כ'	כג:	ריו	חזרה	כט-ל	נג, נב
א	כ"א	כד:	ריה	ית:	לא-לב	נד, נה
ב	כ"ב	כד:	ריט	יש:	לד-לה	נז, נח
ג	כ"ג	כה:	רנ	יש:	לה-לו	נז, נח
ד	כ"ד	כה:	רכא	כ:	לו-לה	נה, נה
ה	כ"ה	כו:	רכב	כ:	לט-מ	נז, נח
ו	כ"ו	כו:	רכג	חזרה	מא-מב	נח, נט

בקרני אור

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

251 | פרשת יתרו | כ' שבט תשפ"ב

בין ישראל לעמים

מכל הטובות וההצלחות, בוודאי מי פתי יסור הנה שלא ירצה לקבל טוב נפלא ונצחי כזה!?"

זוהי אם כן נקודת ההצלחה המופלאה של ישראל עם קדוש: עוד לפני שהתחילו להרגיש שום טעם אור ותענוג במצוה, ולפני שהשיגו את הטובה ואת ההצלחה הגנוזה בכך, הם השתעבדו לעשות ולקיים ככל היוצא מפי הקדוש ברוך הוא! והיא שהקנתה להם את הזכות להיות לה' לעם עולם, ואף לזכות לבסוף לכל ההשגות הקדושות. וכפי שרבי נתן ממשיך שם: "זה עיקר הנסיון של ישראל שזכו על ידי זה לקבלת התורה על ידי שהקדימו עשייה לשמיעה, דהיינו, לעשות ככל אשר ידבר ה' בלי שום שאלה וחקירה כלל, ואחר כך יזכו להבין כפי מה שיזכו על ידי עבודתם".

הוא אומר: גם לידן, כאשר אנו מתנסים בחוסר חשק והעדור טעם בעשיית המצוות, או כאשר נדמה לנו שאין שום תועלת בעבודתנו, ואנו מתגברים אז להיות עבדים לאדוננו, לעשות רצונו ולעבדו מבלי להרהר אחריו, הרי זו נקודת ההתקשרות העצומה בקשר הנצחי שלנו לק-ל חי וקיים, וזהו הסולם העולה מעלה מעלה המכתייר אותנו במעלות העליונות וההשגבות בקנין התורה הקדושה.

השתעבדות זו, אין פירושה חלילה לקיים את התורה במרידות וחשכות של מי שכופים אותו בעל כורחו. בני ישראל אמנם קיבלו עול בלי שום הרגש ואמרו 'נעשה ונשמע', אך רבינו הקדוש מגלה עינינו על יסוד דברי חז"ל (שבת פח.) 'שנעשה ונשמע' עניינם שמחה (ראה ליקו"מ ח"א כב ט', ועוד). כלל ישראל ששו ושמחו בעבודתו זו והאמינו בלב שלם שיש כאן זכיה עצומה על אף שאין הם מרגישים עתה כלום.

וכך גם אנו, כאשר אנו זוכים לעשות מצוה על אף שאין אנו מוצאים בה שום טעם והרגש על פי שכלנו המגושם והבנתנו הדלה, עלינו להתאזר בשמחה על הזכיה המופלאה "אשר זיכה אותנו משה רבינו ע"ה להצלחה אמיתית ונצחית כזאת, וראוי לנו לומר 'אשרינו מה טוב חלקנו' בכל יום ויום בשמחה רבה נפלאה עד אין קץ ותכלית, כי אנו זוכים להאמין בו יתברך ובמשה עבדו ובתורתו ובמצוותיו הקדושים ולשמוח בהם על ידי האמונה לבד" (ליקוטי הלכות, שם).

זה עצמו אחד ההבדלים העצומים בין ישראל לעמים, הגוי אינו יכול לשמוח במה שהוא לא מרגיש ורואה שהוא מצליח עתה. לעומתו, בר ישראל יש בו כח של אמונה; הוא מאמין ומשתעבד להאמין שהוא מצליח עתה בתכלית ההצלחה, כי כך אמר לו המלך מלכו של עולם, והיא הנוסכת בו כח לשמוח ולהודות על כך, גם כאשר עדיין לבו על עמו.

וכשזוכים גם לשוש ולשמוח מוכח האמונה, הרי שאז מתעצמת המעלה בלי שיעור, וכפי שרבי נתן מסיים שם: "שעיקר תיקון כל העולמות הוא על ידי שמקדימין עשייה לשמיעה, שזהו בחינת אמונה, דהיינו שמקדימין לעשות כל המצוות בשמחה גדולה על ידי האמונה לבד, אף על פי שאין מביינין בהם שום טעם, ואז, על ידי עשיית המצוות בשמחה זוכה לעלות מעלה מעלה".

'אני לא מרגיש טעם וריח'... אחת המניעות הקשות ביותר בעבודת ה' הינה, כאשר העובד מוצא עצמו באורך ימי עבודתו מבלי לחוש בכך שום טעם והרגש. הוא לא רואה שהוא מתקדם והולך על ידי ריבוי תפלותיו וצעקותיו; הוא לא מוצא את עצמו מחכים כל כך על ידי יגיעתו בלימוד; הוא לא רואה בעיניו את סגולת מעלת המצוות שהיו אמורים לקדשו ולרוממו. הלב נשאר אטום, ההתלהבות דקדושה רחוקה ממנו. ולעומת זאת, הגשמיות בוערת בכל עוז. מה התועלת בעבודה שכזו, ואיך מחזיקים בה מעמד?!

בשבת זו נשוב ונעורר את כוחו של המעמד הגדול והנורא שהוזהרנו עליו באזהרה רבתית שלא לשכחו ולא להסירו מלבנו - 'מעמד הר סיני' בו זכינו להיות לו יתברך לעם, ולקבל את המתנה העצומה והנשגבה, תורת חיים, שנותנת לנו חיים בזה ובבא. כל הבריאה יראה ונמוגה במעמד זה, הכל היה תלוי ועומד על חוט השערה, האם אכן יענו בני ישראל ויאמרו 'נעשה ונשמע' (ראה שבת פח, וברשי"ת תהילים עה, ד).

הנקודה הפנימית באמירת 'נעשה ונשמע' היתה ההקדמה: עם ישראל החכים להקדים את ה'נעשה' ל'נשמע', ואין לשער את המעלה העליונה לה זכו מוכח ההקדמה זו. היא זו שהקנתה להם את שני הכתרים העליונים מידי מלאכי השרת (שבת, שם) והשם יתברך הכתרים אז בתואר הנשגב 'בני בכורי' (שם פט). זו היתה חמת קדושתם של ישראל שבעבורה זכו לזכיה הנצחית והמופלאה, שלא זכו לה כל יושבי תבל.

מה הסוד בהקדמה זו שמרוממת כל כך את ישראל?! - רבי נתן (בליקוטי הלכות, נפילת אפיק ד, יג) מאיר את עינינו ביסוד הדברים, וכה הם דבריו המופלאים שם:

"שישראל אמרו שאינם רוצים לחקור שום חקירה בטעמי המצוות, ובדרכי השגתו והנהגותיו יתברך. רק כל אשר ידבר ה' נעשה מיד, תיכף בלי שום שאלה וחקירה אחר שום טעם כלל. ואחר כך 'ונשמע', כי 'נשמע' לשון הבנה בלב".

זו הייתה מעלתם של ישראל: הם נישגשו לעבודת השם באמונה וקיבלו עול כעבדים לאדונם, יהיה מה שיהיה. אנו נעשה את רצונך ונעבדך, בין אם נדע או נרגיש או בין מה טעם יש בכך, ורק אחר כך אם נזכה, גם נבין ונרגיש ונשיג את טעמי המצוות.

לעומת זאת: "העובדי כוכבים האפיקורסים הם מזהמת הנחש שאינם בני אמונה, וקודם שעושים שום עובדה טובה והם משוקעים עדיין בתאוותיהם הרעות, הם רוצים תיכף להשיג בשכלם המגושם בתאוות חקירות בידיעת אלקותו יתברך, והם רוצים להקדים ה'נשמע' ל'נעשה', שבתחילה יגלה להם השם יתברך כל סודותיו, ויגלה להם כל דרכי הנהגותיו וטעמי כל המצוות, ואז אפשר היו מרוצים לעשות איזה מצוה. כי בוודאי אם היו רואים אור המצוה בשרשה שהיא מאירה בכל העולמות והיא תכלית כל התענוגים שבעולם ולמעלה מכל התענוגים, למעלה

דבר המערכת

"שבת טהרנו" שנקבעה בשבת העבר לשבת התעוררות והתחזקות בקהילתנו לשמור על חומות הקדושה, נערכה ברוב התרוממות, התעוררות והתחזקות, בכל בתי המדרשות דקהילתנו בירושלים ובית שמש. ברוב קשב נשמעו דיבורי ההתחזקות מפי המשפיעים שליט"א, בין בשבת ובין בכינוסים באמצע השבוע, שזירזו למזורזין להוסיף גדרים וסייגים בקודש, כי היא יסוד קדושת יהדותנו. וכמו שאמר רבינו הקדוש: "כי זה עיקר ההבדל וההפרש שיש בינינו לבין הגוים מה שאנו פורשים עצמנו מטומאה, כי זה עיקר קדושת ישראל" (ליקוטי עצות, ברי"ת י).

לב כל אחד התרומם בהתרגשות מופלאה מול שמונים ושתיים גיבורי הכח הנחשונים בקהילתנו, שקיבלו עליהם להתנזר מכל וכל מלגעת בכלים הללו. מי ישער ומי ימלא גודל פאר השעשועים שעלו למעלה מקבלה קדושה זו, כי אין מה שיעורר זכות וחסד ועליו ועל העולם כולו כהוספת גדרי הקדושה.

בשעתו התפרסם מכתבו של הגרי"מ שליט"א לקבוצה מאברכי קהילתנו, שקיבלה על עצמה להתחזק במשמרת למשמרת, והדברים ראויים להישמע גם עתה: "נתתי שמחה בלבי על השמועה הטובה כי כמה מבני החבורה נתעוררו להתחזק ביתר שאת לגדור גדרי קדושה בעיניי הכלים הטעכנאלאגיים להוסיף משמרת למשמרת. תחזקנה ידיהם מאד, כי גדול ויקר הדבר הזה בלי שיעור וגבול בעיני השי"ת. ובפרט בדור המבול כזה, אשר כל נקודת קדושה מביאה השפעות טובות לנזהר ולכל ישראל, והיא סגולה יקרה להסיר כל מיני חרון אף וכל מיני מחלה וכל צרה, ולשמור מכל פגע רע ולהמשיך בריאות הגוף והנפש ורוב נחת דקדושה להם וכל צאצאיהם. ובוודאי המתאמץ בזה שלא להיכנס לסכנת הכלים גם כשצריך לכך לפרנסתו, יזכה לפרנסה בנקל ובריווח גדול בפלאי פלאות".

העורכים

פניני אור

אמרות מהורות מרביה"ק ותלמודיו

אמר פעם מוה"רנ"ת: "קבלתי מרבנו שיחות ודבורים פאלו של התחזקות ולמוד זכות, שאלו הייתי מגלה אותם, היתה מתבטלת כח החקירה לגמרי".

(שיח שרפי קודש)

לתגובות והערות 3323796@gmail.com ניתן לקבל את הגיליון באימיל מידי שבוע

הדל"ג 4:28 - ניץ ההמה 6:33 - מוזק"ש 8:27
צאת השבת 5:43 - צאה"ש לר"ת 6:21

האוצר של יראת שמים!

ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו

וחכמינו ז"ל דרשו שכוננת הפסוק היא על 'בושה' - להתבייש מהשם יתברך. כדאיתא בגמרא: "תניא, 'בעבור תהיה יראתו על פניכם' - זו בושה. 'לבלתי תחטאו' - מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא" (נדרים דף כ ע"א).

והנה, פסוק זה היו רואים במוחש על רבינו הקדוש, כמו שהעיד הרה"ק רבי נחום מטשערנאביל זיע"א, כמובא בשיחות הר"ן:

"גם סיפר מגודל הבושה שהיה לו, שהיה מתבייש מהשם יתברך, והיה מרגיש ממש הבושה על פניו. והיה מרגיש כמו מי שמתבייש מחברו מאד, כי היה מרגיש שמתחילין מראה פניו להשתנות לכמה גוונים כדרך המתביישין ממש בלי שום שינוי. וכבר נתבאר מגודל הבושה והיראה שהיתה מונחת על פניו תמיד אשר לא נראה כזאת. והרב הקדוש מורנו הרב רבי נחום ז"ל מטשערנאביל ראה אותו בימי נעוריו בקהילת מעדוועדיווקע, ונתבהל מעוצם היראה שהיה על פניו אז. ואמר שמה שנאמר 'למען תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו' זה רואין בחוש אצלנו" (שיחות הר"ן, קסח).

ואת היראה הגדולה הזאת, יכול כל אחד לקבל מרבינו הקדוש עד עצם היום הזה. וכמו שאמר רבינו הקדוש: "אני אוצר של יראת שמים, שכל מי שרוצה יכול לקבל ממני. ובאמת היה נראה בחוש שכל שנתקרב אליו נתמלא תכף יראה גדולה ועצומה, ונתלהב מאד לעבודת השם יתברך אשר לא נראה כזאת. וגם עכשיו, עדיין יראתו הגדולה גנוזה בספריו הקדושים, וכל מי שעוסק בהם באמת ובתמימות, בא עליו יראה גדולה ומתעורר מאד להשם יתברך, כי כל דבריו כגחלי אש" (חיי מוהר"ן, רצד).

להתבייש מה' גם בעת קיום מצוה!

ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו

ע"פ פשט, כוננת הפסוק - "לבלתי תחטאו" - היא, שתהיה יראת ה' על האדם עד שיימנע על ידי זה מלחטוא. אמנם, רבינו מוצא בזה גם רמז ופירוש נוסף:

שצריך להתבייש מהשם יתברך, גם "לבלתי תחטאו" - גם כשאין עושים איזה חטא, אלא אדרבא, מקיימים איזה מצוה, גם אז צריכים להתבייש מהשם יתברך!

"כי עבירה היא בוודאי בושה גדולה, כי עבירה אינה ראויה כלל לישראל, ובוודאי אין נאה כלל לישראל שיהיה לו עבירה ח"ו. אבל גם מצוה, כשרוצין לעשות איזה מצוה, ראוי שיהיה לו גם כן בושה גדולה, כי איזה זכות יש לו שיזכה לעשות המצוה, ואיך יעז פניו להיכנס בהיכל המלך לעשות מצוה ... וזהו "לבלתי תחטאו", דהיינו שיהיה להם בושה לבלי לעשות חטא ועוון ח"ו. וגם אפילו 'לבלתי תחטאו', לבלי לעשות עבירה, צריך שיהיה גם כן יראתו על פניו, דהיינו בושה, כי אפילו כשעושין מצוה, צריך שיהיה לו ג"כ בושה גדולה כנ"ל. כי איך באים לחטוף התפילין, שהם כתרי דמלכא, ולהניחם פתאום על הראש. בוודאי ראוי שיהיה לו בושה גדולה כשכא לעשות איזה מצוה."

שאלה:

ראיתי באיזהו מקומן שיש סגולה ותועלת גם ב'אמירת' ספרי רבינו, אף אם אין מבינים היטב מה שכתוב שם. האם אכן נכון הדבר? מיהו המקור לזה, רבי נתן או אחד מהדורות המאוחרים יותר? והאם זה שייך רק לחודש אלול, אשר אז יש את הענין של ה'אמירות' של תיקוני זוהר וכיו"ב, או גם בכל השנה כולה?

ולעצם הענין, איני מבין כ"כ מהי התועלת היוצאת מ'אמירה' של ליקוטי מוהר"ן, כשאינו מבין כלל מה שכתוב שם? בשלמא כשמבין, יש לו תועלת ממה שקונה דעת דקדושה, ועצות ודרכים לעבודת ה'. אך כשאינו מבין, מה מועיל ומה מוסיף לו מה שאומר את כל הספר?

תשובה:

מקור ענין זה הוא בספר 'כוכבי אור', שם מובא דבר זה בשמו של מוהרנ"ת. וכך איתא שם:

"אמר: אמירת ספרי אדמו"ר ז"ל, שהם הליקוטי מוהר"ן וספר המידות והסיפורי מעשיות והשיחות שלו, האמירה לבד מסוגלת להנשמה כמו אמירת ספרי זוהר והתיקונים" (כוכבי אור, דיבורים ממוהרנ"ת ז"ל, כו). "עוד אמר, שגם בימי אלול הקדושים מצוה לאמרום מתחילתם ועד סופם, ומועיל מאד מאד" (שם, כז).

ומדבריו מובן שסגולת אמירת ספרי רבינו, היא בכל השנה כולה. אלא שבימי אלול "מצוה לאמרום מתחילתם ועד סופם". אך גם משך כל ימות השנה, "האמירה לבד" של ספרי רבינו "מסוגלת להנשמה".

ולגבי מה ששאלת, מהי התועלת מה'אמירה' כשאינו מבין - כבר נוכחת לראות בוודאי את התשובה לדבריך, שהרי ה'שנה' זאת מוהרנ"ת לאמירת זוהר ותיקוני זוהר, וכשם שבאמירת תיקוני זוהר ידוע לכל שגם מי שאינו מבין כלל מה שאומר, מקבל הארה גדולה ותיקון גדול לנשמתו ע"י עצם האמירה. וכפי שמוכח הרבה בספרי המקובלים, ונזכר כבר בדברי האריז"ל, שנתן תיקון לבעל תשובה לומר כמות גדולה של דפים זוהר (כ"ה או ג' דפים) בכל יום.

ואע"פ שבוודאי, מי שזוכה ללמוד זוהר בהבנה, ולהשיג לפי מדרגתו את הסודות הגנוזים בו, אשרי לו ואשרי חלקו. אמנם, גם אם אינו מבין כלל, מסוגלת עצם האמירה מאד להמשיך אור גדול על נשמתו.

והוא הדין לענין אמירת ספרי רבינו - שאע"פ שבוודאי העיקר הוא ללמוד ולעייין בהם ולהבינם היטב, כל אחד לפי דרגתו. אעפ"כ, גם עצם האמירה, שאומר את כל הספר ליקוטי מוהר"ן מתחילתו ועד סופו, ממשכה הארה עצומה על האדם, ומרפאת אותו מתחלואי נפשו ורוחו ונשמתו.

וכבר כתב הגרי"מ שליט"א לבחור אחד: "עשה לך סדר לומר בכל יום דף ליקוטי תפילות ועמוד ליקוטי מוהר"ן, בינתיים רק לשם תיקון הנפש באמירה לבד, ובמשך הזמן כבר תראה ותרגיש את התיקון הנמשך לך מהנהגה זו" (אוסף מכתבים, מכתב קעד).

סגולת 'אמירת' ליקוטי מוהר"ן

והאמת הוא, שמלבד עצם הסגולה והתועלת שבעצם האמירה - יש בזה גם תועלת אל ההבנה וההשגה בליקוטי מוהר"ן.

כי כשעובר שוב ושוב על הליקוטי מוהר"ן, אפילו באמירה לבד, נשברת החומה המפרידה, והרגשת הזרות והריחוק [= די פרעמדקייט או ווייטקייט] שיש בינו לבין הספר הקדוש והנורא הזה. ומתחיל לקלוט לאט לאט עוד ועוד מושגים וידיעות מקיפות וכלליות בבנין הספר הקדוש הזה.

וכאן המקום לבאר שיש ב' סוגי 'אמירות':

יש 'אמירה' שאין האדם שם את לבו כלל אל מה שהוא מוציא מפיו, ומחשבתו אינה מקושרת כלל אל הדיבורים (והוא מכונה בלשון בני אדם 'אמירת יוצרות...'). ובאמירה כזו, ע"פ רוב, גם אם יאמר מאה פעמים ספר שלם, לא יבוא עי"ז לשום הבנה.

והראיה לזה, לדוגמא, מאמירת 'תיקוני זוהר' - שגם אם עובר האדם עליהם בכל שנה באמירה לבד, אינו מבין בהם בשנה העשירית, אפילו מעט יותר ממה שהבין בפעם הראשונה. והוא כעין מה שכתב הבן איש חי לאחד שהחזיק את עצמו כ'מקובל', מאחר שלמד כבר חמשה פעמים את כל הע'ץ חיים' של האריז"ל, וזה לשונו:

"הנה מבין ריסי עייניך בדברים שכתבת במכתבך ניכר כי אתה עשיר בלימוד זה הקדוש, כי ראיתי אתה משתבח שזכית ללמוד ספר הקדוש עץ חיים חמש פעמים, על כן חכם אתה בעיניך בחכמה זו, וחושב אתה בעצמך כיון שלמדת עץ חיים חמש פעמים נעשית מקובל גדול, עד כי עלה בלבך לשאול ממני אם מעתה חייב אתה להעמיד תלמידים הרבה בחכמה זו שיקבע להם עת ביום או בלילה בלימוד עץ חיים, ואם צריך לצמצם בתלמידים או כל דכפין ייתי ויכול. ניכר מדבריך שאתה יצאת ידי חובת עצמך בלימוד, שקיימת מצות 'ללמוד', ועתה משתדל על מצות 'ללמד'. אמנם, אני הדל מבין שלימודך שלמדת בעץ חיים דומה ללימוד אנשים פשוטים שלומדים ספר זוהר ותיקונים אחת בשנה, ואדרתו הקדושות ד' פעמים בשנה, אשר לעת זקנותם נמצאו בידם מאה פעמים, והשגתם במאה שנה שוה עם השגתם בפעם הראשונה. כן אתה, השגתך בפעם החמשית של עץ חיים שוה עם פעם הראשונה, ואין אתה עומד במקום שראוי לעמוד, ואין אתה יושב במקום הראוי לישב, וכפעם בפעם חדא היא" (ש"ת רב פעלים חלק ג, סוד ישרים סימן א).

אמנם, יש 'אמירה', שגם אם אין האדם מבין לאשורו את מה שהוא לומד, אעפ"כ הוא שם את לבו אל היוצא מפיו, ומשתדל לקשר מחשבתו אל הדיבור כפי יכלתו. ואז, גם אם רוב ככל הדברים אינו מבין כראוי, וחלקים מסוימים אינו מבין כלל, אעפ"כ כפעם בפעם הולכת הבנתו ומיתוספת. וגם אם אין הבנתו מיתוספת, הרי שקונה ורוכש ידיעות מקיפות וכלליות. וכגון, שמתחיל לזכור על מה בערך מדברת כל 'תורה' בליקוטי מוהר"ן, וכלליות מהלך כל תורה. ולאט לאט הולכים וקונים בקיאות מקיפה בכל הספר, ובקל יכולים אח"כ ללמוד היטב ולעייין כדבעי בכל תורה ותורה. יהי ה' עמך, ובכל אשר תפנה תשכיל ותצלית.

פנינים מאירים וחידישים מהדורים מלוקטים מספרי גדולי הצדיקים ז"ע בתוך רשימותיו של הגרי"מ שכבנו שליט"א אשר ציין ורשם לפניו לזיכרון.

לקט ספרי"ם

ספרי חסידות

דבר תורה אמיתי אפילו בפשט מרומוז בה כל הפרד"ס

על מילה דאורייתא שהשי"ת עטר לה בשבעין עטרי, שנחשב כאילו עסק בשבעים פנים שבתורה, כי דבר תורה אמיתי אפילו בפשט מרומוז בה כל הפרד"ס, כמובא בהגר"א על "ושמח באשת נעורייך", שבעת זקנותו כשיעוסק בסודות התורה יראה כי החידושי אמת בפשט שחידש בנעוריו, מרומז בהם סודות התורה.

ספר מתוק מדבש דף כד-כה בראשית (הובא על שולי ספר ילקוט החיים)

המשתתף לרבו ימשך לו שפע החכמה יותר מה שראוי לו

בשפע החכמה עם שפע הנבואה נוהג ענין אחד בשוה. כי שניהם שופעים מאת הש"י באמצעות השכלים הנבדלים על הנפש. וכמו

רדשות הר"ן הדרוש השמיני עמוד קכו לט-90

ע"י חידושי תורה מקיים את הכריאה ובורא רקיעים

כמו שנברא העולם על ידי אותיות התורה, כן על ידי לימוד וחידושי התורה מקיים את הכריאה ועוד נעשים רקיעים חדשים.

ספר מתוק מדבש דף כד בראשית (הובא על שולי ספר ילקוט החיים)

איסור 'יחוד' בנסיעה ברכב

א. איש ואשה שנוסעים ביחד ברכב, יש עליהם איסור יחוד. ולכן אסור לאשה לבד לנסוע עם נהג גבר, בין אם הנהג יהודי שומר תורה ומצוות ובין אם הנהג גוי. ואף שהנהג טרוד בעבודתו ועובד אצל חברה מסויימת שאפשר לדווח עליו במשרד על התנהגות לא הולמת, עדיין האיסור קיים (עי' אה"ע סי' כב פ"ת סק"ג ובב"י י"ד סי' קנ"ג ס"ד דחיישינו לפיתוי אפילו בקרובה למלכות).

ב. וכתבו בספר דבר הלכה (סי' יא סוף הע' כג) ובשו"ת מנחת שלמה (סי' צא אות כא) דההיתר של 'פתח פתוח לרשות הרבים' שייך גם בנסיעה ברכב, אם נוסעים כל משך זמן הנסיעה במקום שמצויים עוברים ושבים והחלונות פתוחות והרכב מואר והם יושבים כנגד החלון באופן שאפשר לרכבים אחרים החולפים ועוברים להסתכל פנימה בתוך הרכב, דבאופן כזה הם מפחדים לעבור עבירה כדי שלא ירגישו בהם העוברים ושבים.

ג. ובשו"ת אגרות משה (אה"ע ח"ד סי' סה אות ג) מיאן להתייר נסיעה ברכב בכביש בין עירוני אף שחולפים ועוברים שם מכוניות תמיד, מחשש שמא יפנה הנהג לדרך שוממת ולמקום סתר. אמנם חשש זה אינו רק בנהג פרטי שבידו לנסוע מאיזה דרך שרוצה, אבל נהג ששייך לחברה מסויימת ואפשר לדווח עליו במשרד ששינה כיוון אי לחשוש לכך (ע"ע באג"מ י"ד ח"ב סי' פב).

ד. מכיון שדין זה משתנה תמיד לפי סוג הרכב ולפי מרחק הנסיעה, יש להתייעץ עם מורה הוראה לפני כל נסיעה.

דאילו מכונית שחלונותיו סגורות ביולנות או שהם אטומים ולא שקופים, אין שייך היתר זה. וכן אפילו במכונית שחלונותיו פתוחים, אם הנסיעה היא מחוץ לעיר במקום שאין בני אדם מצויים ואין שם תנועה של רכבים שעלולים לעבור בכל רגע בפתאומיות, אסור.

ה. בספר דבר הלכה (שם) כתב שאין איסור יחוד בנסיעה ברכב שחלונותיו פתוחות בתוך העיר ביום במקום מואר, גם אם לפעמים אין אדם עובר שם במשך כמה שעות, שבתוך העיר יש יותר פחד אולי יזדמן משהו וירגיש אותם.

ו. מבואר בשולחן ערוך (סי' כב ס"ה) דבלילה או בדרך מחוץ לעיר צריכים שומר נוסף, ואסור להתירוד אשה אחת עם שני אנשים כשרים רק עם ג' אנשים כשרים. לפי שחוששים בלילה אולי יירדם אחד מהשומרים וישיארו רק שניהם לבד, וכן בדרך חוששים אולי יפנה אחד מהם לצרכיו וישיארו לבד. ולפי זה, כשאין ההיתר הנ"ל של 'פתח פתוח', לא מהני גם אם יש שני אנשים כשרים ברכב. אמנם בספר דבר הלכה (סי' ט סק"ג) נטה לומר שאין חוששים שיירדם בתוך מכונית עד כדי כך שלא ירגיש מה שקורה סביבותיו, כיון שהמכונית מתנדנדת, וכן כתב בספר שמירת היחוד (פכ"ה ד"ו) דבעת הצורך יש להקל, שאין חוששים שמא יפנה אחד מהם לצרכיו כיון שהדרך כיום לעשות עזירה במקום חניה שיש שם ההיתר של 'פתח פתוח' ויש לשאול שאלת חכם.

דלשיטתו כל כתב נחשב כמעשה אומן לפי שהוא דבר המתקיים לאורך זמן, ולא היתר לכתוב רק בשינוי.

הדפסה ממחשב

יש להסתפק האם מותר להדפיס מסמכים ממחשב בחול המועד. מצד אחד יש לומר שכיון שההדפסה מפיקה תוצאה חשובה של כתב אומנים, והוא כתב המתקיים לאורך זמן, אסור. ומאידך יש לומר, דכיון שאין כאן שום מעשה של אימון ידים, וכמעט שאין בה מעשה כלל, ואין צריך לזה שום בקיאות ומומחיות רק ללחוץ על כפתור לבד, מותר.

ובאשל אברהם מבוטשאטש (תנינא סי' תקמה) העלה שמותר לחתום בחותמת בחול המועד לצורך המועד. הרי דלחיצת החותם אינו חשוב רק מעשה הדיוט, אף שהתוצאה היא מעשה אומן המתקיים. ואם כן יש לומר דכמו כן הדפסה במחשב אינו חשוב רק כמעשה הדיוט, ומותר לצורך המועד. אבל נראה שיש לחלק בזה, שאם מדפיס תמונה או גרפיקה הרי זה כהמשך מצויר התמונה והיצוב הגרפיקה שמצריך אימון ידים ואסור, דהרי זה כמשתמש בכלי אומנות כדי להפיק את גמר מלאכתו (בכס"פ תקמ"ט). אבל הקלדה פשוטה שאין בזה שום אומנות יש לומר דמותר, וכן פסקו הגרשז"א ז"ל (ש"כ פס"ו הע' רט) והגר"מ פיינשטיין ז"ל (סו"ס זכרון שלמה אות ל).

ד' הגדרות במעשה אומן

נמצא שיש לנו ד' הגדרות מה נכלל בשם 'מעשה אומן': א. לדעת הרמב"ם הוא מעשה שצריך מומחיות ואין הרבה בני אדם בקיאים בכך. ב. לדעת המאירי כל מעשה שמפיק תוצאה אומנותית. ג. לדעת הרמב"ן כל מלאכה שאומן עושה את זה פעם למשך תקופה. ד. ואילו לדעת היעב"ץ תלוי אם המלאכה צריכה זירוז וכיוון ידים.

המחלוקת באיסור כתיבה

ביסוד זה נחלקו הפוסקים גם לענין כתיבה בחול המועד: הבית יוסף (סי' תקמה) הביא את שיטת רבינו ירוחם שכתב שאין איסור רק אם כותבים כתיבה גסה בכתב אשורית כתיקון סופרים, והיינו דלשיטתו לא נאסרה רק מלאכה חשובה 'שמפיק תוצאה של אומנות', ולכן שאר כתבים שאינה מפיקה תוצאה כזאת מותר. אמנם למעשה החמיר הבית יוסף דגם שאר כתבים אסור, דעצם הכתיבה נחשבת כמעשה שיש בה אימון ידים' כיון שמקפידין לכתבה יפה, וגם אין רוב בני אדם יודעים לכתוב כתב יפה. ומטעם זה התייר לכתוב אגרות שלום כיון שאין מקפידים לכתוב אגרות כאלו בדקדוק וזהירות שיהא כתב יפה (עי' ביה"ל שם סי' ד"ה אפי'). אבל דעת הרמ"א להחמיר גם בכתיבת אגרות,

גדר 'מלאכת אומן' בחול המועד

יותר אנשים שבקיאים במלאכת סופרים מאשר במלאכת חייטים (ועי' כע"ז בס"ת תק"ס"ב דטבח אומן אסור לשקול ביו"ט בידיו).

מלאכה שיוצא ממנה תוצאה אומנותית

המאירי (מ"ק י.) כתב ש"כל מלאכת הדיוט אינה חשובה להיקרא מלאכה", ומשמע מדבריו שזה תלוי בגוף המלאכה, שהאומן יודע להפיק תוצאה חשובה. וכן מתבאר ממה שהחמיר הרמ"א (סי' תקמ"א) בכל התפירות הרגילות בזמנינו מטעם שרוב בני אדם בקיאים בהוצאת מלוא מחט. הרי שגם כשיש הרבה אנשים הבקיאים בזה, עדיין מעשה התפירה הוי מעשה חשוב, ויכול להיקרא מעשה אומן, מכיון שהתוצאה היא מעשה חשובה. וכן מבואר בסימן תק"מ (א"ע) ש"מותר לסתום סדקים שבגג ביד וברגל אבל לא בכלי אומנות", והטעם, שאם נעשה בכלי אומנות הרי זה מעשה חשוב ונחשב כמעשה אומן לאסור (וכע"ז בס"ת תקב"א אין נופחין במפוח שדומה למלאכת אומן).

מלאכה הנעשית פעם בתקופה

מלשון הרמב"ן בפסקיו על הלכות חול המועד יש לדייק הסבר נוסף, שכתב: 'מלאכת אומן נהנה בהם אף לאחר המועד'. רוצה לומר דמלאכת אומן היא מלאכה המתקיימת לאורך זמן גם לאחר המועד, כי חז"ל לא רצו להקל לעשות מלאכות במועד רק כפי הצורך, ולכן מעשה הדיוט שהם דברים שמזדמנים תמיד ועשויים לעשות דבר יום ביומו התיירו לגמרי, אבל מלאכת אומן שהם בדרך כלל מלאכות הנעשים פעם אחת למשך תקופה מסויימת, אפשר להסתדר לעשותם קודם המועד או אחר המועד, ולכן החמירו חז"ל יותר בסוגי מלאכות כאלו. ולפי זה, גדר 'מעשה אומן' הוא, מלאכה שנמסר לאומן לעשותו פעם אחת למשך תקופה. (עי"ש עוד שכתב דאסור למכור בחנות שאין בה צריכים יומיים שגוראין כעוסקין במלאכתן להשתכר ונראה כמתיר 'אומנות'. וע"ע משכ"ב סי' תקמ"א סק"ח).

מלאכה שצריך טורח רב

היעב"ץ בספרו מור וקציעה (סי' שו ד"ה כתוב בד"מ) כתב דמלאכת אומן אסור משום טירחא יתירה, דכל מלאכה המותרת בחול המועד היא כשאינה של טורח, ומעשה אומן נחשב כטירחא יתירה. וביאור דבריו הוא: שיעיקר איסור מלאכה בחול המועד הוא מדין 'מקרא קודש' כדי שלא לדמות יום זה ליום חול, ומלאכה שאין בה טירחא אינה חשובה כזלזול ביום טוב, [כפי שנפסק בסימן תק"מ (סי' ד) מותר ליטול גבשושית בבית] אף שהיא מלאכה גמורה ובשבת חייב משום בונה, משום שאין בה טורח כלל]. אבל מלאכת אומן שצריך אימון וזירוז ידים, חשוב כדבר שיש בו טורח גדול, והוא יותר זלזול ודומה יותר ליום חול (עי' ב"י סי' תקמ"ד ובספר המכתם מ"ק י.).

בחול המועד מותר לעשות מלאכה שהיא 'מעשה הדיוט' לצורך המועד, ואסור לעשות 'מעשה אומן' לצורך המועד (פרט: לאוכל נפש, לדבר האבד, לצורך רבים, לעני שאין לו מה לאכול). מטעם זה אסור לתפור בגדים בחול המועד רק על ידי שינוי הניכר באופן התפירה, דהיינו תפירות רחבות יותר מדאי או תפירות עקומות למעלה ולמטה, לפי שאנו חוששים שתפירת בגדים רגילה נחשבת כמעשה אומן (סי' תקמ"א ס"ה). כמו כן כתב הרמ"א (סי' תקמ"א ס"ו) מטעם זה שנוהגים להחמיר שלא לכתוב שום כתב בחול המועד רק על ידי שינוי קצת, שכל כתב שלנו נחשב כמעשה אומן.

הגדרת 'מעשה אומן' בהלכות שבת

ההגדרה מה נקרא 'מעשה אומן' ומה נקרא 'מעשה הדיוט', אפשר ללמוד קצת מהלכות שבת (סי' ש"ז ס"א) ממלאכת קושר, שם מתבאר שמן התורה אין איסור רק בקשר של אומן, ומבואר בדברי האחרונים ב' דרכים בזה:

הלבוש (שם ס"א) והערוך השולחן (סימן רמב טע"ף כב) כתבו דבקשר של הדיוט יש חסרון ב'חשיבות המלאכה', דסוג קשר שכל הדיוט יודע לעשותה ולסתרה אין לזה חשיבות ואינו בכלל מלאכת מחשבת, ורק מלאכה שיחיד סגולה יודעים לעשותה נחשבת כמלאכה. ובשלטי הגבורים (מובא בדרכי משה שם אות א) והט"ז (שם ס"א) כתבו דקשר של הדיוט יש בו חסרון ב'תוצאה' של המלאכה' דהקשר אינו מחובר בחיבור חזק ואינו ראוי שייקרא על זה שם מלאכה, ולכן פסק שם הרמ"א דבכל קשר על גבי קשר שמתהדק היטב חוששים שהוא בכלל קשר של אומן.

לפי זה ניתן לומר, שגם בהלכות חול המועד, הגדר של מעשה אומן תלוי או בחשיבות המלאכה או בתוצאה של המלאכה, והוא: כי כל מלאכה שאין כל אדם בקי בזה וצריכים מומחיות איך לעשות המעשה, נחשב כמעשה אומנות. ויתכן גם, שמלאכה שכל אחד בקי בה אבל תוצאת המעשה היא מעשה שמתקיים לזמן הרבה כמו מעשה אומנות, יש על זה שם אומנות.

מלאכה שיחידים יודעים לעשותה

מלשון הרמב"ם משמע דמעשה אומן הוא מלאכה שנעשה רק על ידי אנשים מומחים, שכתב (פ"ה ה"ה מהל' יו"ט) לענין תפירה: 'אם היה הדיוט ואינו מהיר באותה מלאכה הרי זה עושה אותה כדרכו, ואם היה אומן מהיר הרי זה עושה אותה מעשה הדיוט בשינוי'. ולשון משה הדרשן בתהלים על הפסוק (תהלים מה ב) 'לשוננו עט סופר מהיר', 'מהיר בלשון ערבי בקי'. ור"ל דמלאכה שנעשה על ידי בקי הוא מעשה אומן. וכן מבואר מלשון הט"ז (סי' תקמ"א סק"ג) שכתב דמלאכת התפירה נחשב יותר למעשה אומן ממלאכת כתיבה, לפי שמצויים

כח הבחירה - מלחמת החיים!

רבי נפתלי מנעמירוב (חי')

נזכיר כמה מהמכתבים שכתב מוהר"ג ללידד נפשו רבי נפתלי:

"להתרחק מרפואות ככל מיני הרחקות עד קצה אחרון" בעת ששב מוהר"ג מארץ ישראל, בחורף שנת תקפ"ג, ערך מכתב לחבירו ר' נפתלי והודיע לו שבה בשלום, ושם הוא כותב לו מענין ההתרחקות מרפואות. וז"ל:

"ג' וישב תקפ"ג, ברסלב. שלום לכבוד אהובי, ידיד נפשי ולבבי, ה"ה הרבני הוותיק המופלג וכו' מו"ה נפתלי נ"י וכו'. דע ידידי כי תהילה לאל באתי בשלום לביתי ביום ה' וישלח העבר, עד הנה עזרנו רחמי העצומים, ואת כל אשר עבר עלינו אין הזמן מסכים לבאר עתה, ועוד חזון למועד אי"ה. אך מאד גדול צערי מכאב העיניים שלו. וביותר נפלאתי עליו הפלא ופלא, על אשר הואיל הלך אחרי רופאי אליל, ולעסוק ברפואות בהייסין לכאב העיניים, אשר המה היה בעוכריו, וקלקלו בעיניו על ידי רפואתם ביותר, ולא זכר את כל הדברים הקדושים שיצאו מפי רבינו הקדוש זצ"ל, להתרחק מרפואות בכל מיני הרחקות עד קצה אחרון. דעתו כי דומה בלבו שאין הדברים אמורים לכאב עיניים, אבל באמת אהובי אחי טעית" (ע"ל סי' ג).

הרצפט' של רבי נתן...

במכתב שלאחריו, כתב לו עוד מענין הרפואה לכאב עיניו, וחזרו על אזהרתו להתרחק מרפואות עד קצה האחרון, ואף כותב לו 'רעצפט'... וז"ל: "לכבוד ידידי הוותיק וכו' ר' נפתלי נ"י, הודיע לי חדשות שהוא חושש בעיניו, ואראה להתפלל עליו, ומזה תראו ותבינו כמה צריכין להתרחק מדאקטורים, וכבר הכנתי רעצפט [רפואה] לשלוח לו, וכלל הרעצפט הוא. א) שלא יקח שום רפואה. ב) שלא יקח שום רפואה. ג) שלא יקח שום רפואה וכו'. וכו'. גם שילך דווקא למקוה וכו'. השם יתברך ירחם עליו, וישלח לו רפואה שלמה במהרה מן השמים. וכו' ומה שכתבת 'פארט האפ', אמת וצדיק ויציב ונכון וקיים, אשריך אם תחזיק בזה" (ס. פס. ט"ד).

להיפקד כדבר ישועה ורחמים

בעת שהיה צר לר' יצחק בנו של מוהר"ג, ורצה להזכיר עצמו על ציון רבינו ז"ל על אשתו החולה, או על אשתו שתלד בניקל בלי קישוי הולדה, שלח מכתב לר' נפתלי, שדר באומאן להזכירה על ציון רבינו ז"ל.

והרי כמה מהמכתבים בענין זה: "צערי גדול מאד ממה שראיתי מכתבך הנשלח לר' נפתלי נ"י שזוגתך היא חלושה כעת, ה' יסעדה מהרה" (מכתב י"ט). "ב' וישב תקפ"ז, ברסלב ישאו הרים שלום לכבוד אהובי, אחי ורעי כנפשי, הרבני הותיק המהולל, ידא ה' מרבים מו"ה נפתלי נ"י לנצח. קבל אגרת מבני המופלא מו"ה יצחק שיחי' מק"ק טולטשין. ומובטחני באהבתו שיקיים משאלתו, להזכירו לטובה על ציון הקדוש, אותו ואת אשתו תחיל שצריכה עתה לרחמים רבים, שתלד במועדה ובזמנה בנקל, בלי שום קישוי הולדה כלל, לאורך ימים ושנים טובים, אכ"ל" (מכתב כ').

וע"ע (מכתב רפ"ט) בעת שמוהר"ג בא על בחודש אלול לאומאן שכתב אז לבנו: "כבוד ר' נפתלי נ"י פורס שלום באהבה רבה", ע"כ. עוד שם: "א' פנחס תקצ"ד ... וכבוד ידידנו ר' נפתלי נ"י הוא עתה פה, והיום או מאר יסע מפה, ואני צריך לדבר עמו, על כן אין להאריך כלל" (מכתב קמ"ד).

"ויפרוס בשלום ידידי רבי נפתלי"

וכן בעת שמוהר"ג הלך להדפיס ספרי רבינו ז"ל בלעמבערג הזכיר במיוחד פרישת שלום לר' נפתלי וז"ל: "עש"ק בלק ת"ר בראד. ויפרוס בשלום ידידי ר' נפתלי נ"י ויודיעו שבאתי ת"ל לבראד בחסדו יתברך" (מכתב ש"י). וכן עוד הרבה.

תפילה". והרבי ר' ברוך ממעזיבו זיע"א מפרש את הפסוק באופן כזה: כאשר האדם מרבה בתפילות ובקשות ואינו רואה לעת עתה שום תוצאה מהפצרותיו ומחמת זה הוא מתחיל לזלזל ולפקפק בתועלת תפילתו, וכל זה בגלל העדר ידיעתו שתפילתו נתקבלה כבר במרומים ושם עושים מתפילותיו תיקונים גדולים ונפלאים, ודייקא בגלל זה מתעכבת ומתאחרת ישועתו הפרטית של האדם ומשום כך נדמה לו שתפילותיו הן לריק ח"ו, אבל ההיפך הוא הנכון כנ"ל. והעיקר שצריכים להתחזק מאד ולהאמין באמונה שלמה שיכול לפעול בתפילתו ושיחתו בינו לבין קונו כל מה שנחנך לו.

החת"ם סופר זיע"ע האריך פעם בתפילתו, וכשסיים את תפילתו, ניגש אליו אדם שהעזיז לומר לו: רבינו האריך היום בתפילתו יותר מהרגיל ובינתיים הספקתי ללמוד שני דפים גמרא עם תוספות. השיב לו החת"ם סופר: חז"ל אמרים במסכת ברכות, המאריך בתפילתו מאריך לו ימיו ושנותיו - וא"כ ע"ז שאני מאריך בתפילתי בודאי אחיה שנים נוספות ואוכל איפוא להשלים בנקל את השני דפים גמרא עם תוספות...

המדור השבוע נלקט מכתבת ידיו של האי גברא רבה, רב הפעלים להפצת תורת רביה"ק זיע"ע, וחוקק המצבה הידועה של התורה "לכו חזו" במערת הרשב"י במירון, הלא הוא הרב החסיד רבי יצחק אייזיק זילבערמאן זצ"ל, שרשם את הדברים שנשמעו מפי מורנו הגר"מ שליט"א, לפני כיובל שנים, בשיעוריו על פרקי אבות בשבתות הקיץ בין הערביים, בהיכל הכולל שבבית מדרשנו הגדול במא"ש. לרגל מלאת שלש עשרה שנה מפטירתו ביום י"ז שבט תשס"ט ת.ג.צ.ב.ה.

<p>ברכת מול טוב</p> <p>להר"ר ויאל עקב מנחם פריינד הי"ו ולאביו הר"ה ר' ישעי פריינד שליט"א ולהתנו הר"ה ר' יהודא אייזנבאך שליט"א לרגל חולדת הבן והנדה יה"ר שיוכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט ולרוב נחת דקדושה</p>	<p>ברכת מול טוב</p> <p>להר"ר ויאל עקב מנחם פריינד הי"ו ולהתנו הר"ה ר' יהודא אייזנבאך שליט"א לרגל חולדת הבן והנדה יה"ר שיוכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט ולרוב נחת דקדושה</p>	<p>ברכת מול טוב</p> <p>להר"ר ויאל עקב מנחם פריינד הי"ו ולהתנו הר"ה ר' יהודא אייזנבאך שליט"א לרגל חולדת הבן והנדה יה"ר שיוכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט ולרוב נחת דקדושה</p>	<p>ברכת מול טוב</p> <p>להר"ר ויאל עקב מנחם פריינד הי"ו ולהתנו הר"ה ר' יהודא אייזנבאך שליט"א לרגל חולדת הבן והנדה יה"ר שיוכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט ולרוב נחת דקדושה</p>
<p>ברכת מול טוב</p> <p>להר"ר ויאל עקב מנחם פריינד הי"ו ולהתנו הר"ה ר' יהודא אייזנבאך שליט"א לרגל חולדת הבן והנדה יה"ר שיוכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט ולרוב נחת דקדושה</p>	<p>ברכת מול טוב</p> <p>להר"ר ויאל עקב מנחם פריינד הי"ו ולהתנו הר"ה ר' יהודא אייזנבאך שליט"א לרגל חולדת הבן והנדה יה"ר שיוכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט ולרוב נחת דקדושה</p>	<p>ברכת מול טוב</p> <p>להר"ר ויאל עקב מנחם פריינד הי"ו ולהתנו הר"ה ר' יהודא אייזנבאך שליט"א לרגל חולדת הבן והנדה יה"ר שיוכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט ולרוב נחת דקדושה</p>	<p>ברכת מול טוב</p> <p>להר"ר ויאל עקב מנחם פריינד הי"ו ולהתנו הר"ה ר' יהודא אייזנבאך שליט"א לרגל חולדת הבן והנדה יה"ר שיוכה לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט ולרוב נחת דקדושה</p>